

Novine u sustavu fiskalne odgovornosti

Davor Kozina *

U Narodnim novinama, broj 83/23 objavljen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o fiskalnoj odgovornosti kojima se unapređuje sustav javnih financija. Ključne novosti koje donose ove izmjene pojašnjavaju se u nastavku.

1. Uvod

Prvi Zakon o fiskalnoj odgovornosti (NN, br. 139/10., dalje u tekstu: **Zakon**) donesen je još 2010. godine. Njime su uvedena fiskalna pravila i pravila za jačanje fiskalne discipline, ali je uvedena i obveza davanja Izjave o fiskalnoj odgovornosti kao instrumenta samoprocjene sustava unutarnjih kontrola.

Pristupanjem u punopravno članstvo Europske unije, Republika Hrvatska je bila u obvezi prenijeti odredbe Direktive Vijeća 2011/85/EU (Službeni list EU L 306/41, 23.11.2011.) o zahtjevima za proračunske okvire država članica u nacionalno zakonodavstvo te time postići usklađenost s odredbama Pakta o stabilnosti i rastu, zbog čega su usvojene izmjene Zakona u veljači 2014. godine (NN, br. 19/14.) Tim Zakonom ciljana vrijednost novog fiskalnog pravila postaje srednjoročni proračunski cilj koji će se ostvarivati prema planu prilagodbe, a po prvi puta formirano je stručno i neovisno tijelo kojemu je glavna zadaća pratiti primjenu fiskalnog pravila (**Povjerenstvo za fiskalnu politiku**).

U cilju potpune prilagodbe nacionalnog zakonodavstva odredbama Pakta o stabilnosti i rastu, te dobivenim Preporukama Vijeća EU u okviru Europskog semestra, 2018. godine pristupilo se izradi novog Zakona koji je stupio na snagu 1. siječnja 2019. godine (NN, br. 111/18.). Njime su propisana numerička fiskalna pravila koja se odnose na pravilo strukturnog salda, pravilo rashoda i pravilo javnog duga te je dodatno ojačana neovisnost Povjerenstva za fiskalnu politiku, koje je tim Zakonom definirano kao stalno, neovisno i samostalno tijelo.

Ulaskom Republike Hrvatske u europodručje trebalo je uskladiti određene odredbe Direktive Vijeća EU, proširiti zadaće i dodatno jačati neovisnost članova Povjerenstva za fiskalnu politiku, uvažiti odredbe novog Zakona o proračunu te napraviti određene izmjene vezane uz sastavljanje i predaju Izjave o fiskalnoj odgovornosti, o čemu se detaljnije pojašnjava u nastavku.

2. Jačanje uloge povjerenstva za fiskalnu politiku

Izmjenama i dopunama Zakona o fiskalnoj odgovornosti (dalje u tekstu: **Izmjene Zakona**) reguliraju se odredbe vezane uz makroekonomske i proračunske procedure te ekonomsko upravljanje u cjelini, neophodne za kvalitetno

funkcioniranje Republike Hrvatske kao punopravne članice europodručja od 1. siječnja 2023. godine. To se posebice odnosi na obvezu izrade makroekonomskih projekcija, koje treba procijeniti i potvrditi nezavisno tijelo, kao i njihovu ugradnju u program stabilnosti te nacrt proračunskog plana.

Proračunske projekcije treba odobriti Povjerenstvo za fiskalnu politiku po unaprijed utvrđenom terminskom planu. Novost je da se projekcije nakon odobranja dostavljaju i na ocjenu Europskoj komisiji te je njenu ocjenu i preporuke također nužno ugraditi u ekonomsku, odnosno proračunsku politiku RH.

Odobranje makroekonomskih projekcija od strane neovisnog tijela dio je obveze Republike Hrvatske kojom Direktivu Vijeća 2011/85/EU (SL L 306, 23. 11. 2011.) o proračunskim zahtjevima za proračunske okvire prema državama članicama prenosi u hrvatsko zakonodavstvo.

S tim u vezi, **proširuju se zadaće Povjerenstva za fiskalnu politiku** i dodatno jača neovisnost njezinih članova. Tako će zadaće Povjerenstva uz razmatranje i procjenu rizika primjene fiskalnih pravila u programu stabilnosti i u državnom proračunu i financijskim planovima izvanproračunskih korisnika za planiranu proračunsku godinu i projekcijama za sljedeće dvije godine, praćenje ispunjavanja preporuka Vijeća Europske unije u svrhu rješavanja stanja prekomjernog proračunskog manjka i javnog duga kao i davanje mišljenja Vladi Republike Hrvatske (dalje: Vlada RH) o privremenom odgađanju primjene fiskalnih pravila, uključivati i razmatranje i usporedbu makroekonomskih i proračunskih projekcija s ostvarenim vrijednostima u razdoblju od četiri uzastopne godine koji će se provoditi najmanje jednom u dvije godine kao i potvrđivanje makroekonomskih projekcija na kojima se temelji program stabilnosti i nacrt proračunskog plana u skladu sa Zakonom o proračunu.

U svrhu jačanja neovisnosti Povjerenstva, dodatno je propisano da za **predsjednika Povjerenstva i članove Povjerenstva može biti izabrana osoba** koja nije član političke stranke, nije bila član političke stranke posljednjih pet godina do dana kandidiranja za predsjednika ili člana Povjerenstva, niti je u tom razdoblju kao nezavisni kandidat obnašala dužnost u predstavničkim i izvršnim tijelima na državnoj razini, kao ni u lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi.

Do stjecanja uvjeta za obavljanje svih administrativnih i tehničkih poslova Ureda Povjerenstva za fiskalnu politiku,

* Davor Kozina, dipl.oec., Ministarstvo financija RH

te poslove će za Povjerenstvo obavljati Ured za opće poslove Hrvatskoga sabora i Vlade RH.

Osim preuzimanja u pravni poredak Republike Hrvatske Direktive Vijeća 2011/85/EU o zahtjevima za proračunske okvire država članica, Izmjenama Zakona također se osiguravaju pretpostavke za provedbu Uredbe (EU) br. 473/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. svibnja 2013. o zajedničkim odredbama za praćenje i procjenu nacrtu proračunskih planova i osiguranju smanjenja prekomjernog deficita država članica u europodručju (SL L 140, 27.5.2013.).

Nadalje, Izmjenama Zakona usklađen je izričaj Zakona s odredbama novog Zakona o proračunu (NN, br. 144/21.) i s terminologijom europske statističke metodologije ESA 2010.

Izmjenama Zakona **uvedeni su pojmovi opća država, izvanproračunski korisnici skupine I. i skupine II., manjak/višk opće države, program stabilnosti, nacrt proračunskog plana.**

Ulaskom Republike Hrvatske u europodručje *program stabilnosti* zamjenjuje dosadašnji *program konvergencije*. Program stabilnosti je dokument Vlade RH koji se izrađuje tijekom procesa unutar kojeg su sve države članice EU obvezne izvještavati i usklađivati svoju ekonomsku politiku sa zajedničkim definiranim ciljevima i odredbama EU, a to se usklađivanje i izvještavanje provodi u okviru godišnjih ciklusa Europskog semestra, kada do kraja travnja svake godine države članice predaju svoje strateške dokumente Europskoj komisiji, nakon čega slijedi ekonomski dijalog, izrada i usvajanje preporuka za pojedinačne države članice te njihova provedba u praksi.

Ulaskom u europodručje u proračunski proces uključena je i izrada nacrtu proračunskog plana, kako bi se osigurala koordinirana ekonomska politika država članica europodručja, koji je Vlada RH obvezna dostavljati Europskoj komisiji svake godine.

Nacrt proračunskog plana je akt Vlade RH koji se izrađuje na temelju Pakta o stabilnosti i rastu i u kojem se definira makroekonomski i fiskalni okvir pojedine države članice europodručja u idućoj proračunskoj godini. S tim u vezi, Vlada RH obvezna je **nacrt proračunskog plana dostavljati Europskoj komisiji svake godine, najkasnije do 15. listopada**. Sadržaj nacrtu proračunskog plana utvrđuje se sukladno pravnim odredbama Europske unije, a **mišljenje Europske komisije** o nacrtu proračunskog plana **uzima se u obzir prilikom pripreme i donošenja državnog proračuna i financijskih planova izvanproračunskih korisnika državnog proračuna za iduću proračunsku godinu**. Prvi takav dokument - **Nacrt proračunskog plana za 2023. godinu**¹ je poslan Europskoj komisiji u listopadu 2022. godine.

3. Novosti uz Izjavu o fiskalnoj odgovornosti

Zakonom o fiskalnoj odgovornosti iz 2010. uvedena je Izjava o fiskalnoj odgovornosti (dalje: **Izjava**) kao **instrument samoprocjene sustava unutarnjih kontrola**, koju je čelnik dužan sastaviti svake godine za prethodnu godinu, za razdoblje u kojem je obnašao dužnost. Izjavom o fiskalnoj odgovornosti čelnik potvrđuje:

- zakonito, namjensko i svrhovito korištenje sredstava
- učinkovito i djelotvorno funkcioniranje sustava unutarnjih kontrola u okviru proračunom utvrđenih sredstava.

Dosadašnji obveznici sastavljanja i predaje Izjave o fiskalnoj odgovornosti su bili korisnici proračuna na državnoj i lokalnoj razini te trgovačka društva i druge pravne osobe kojima je RH i/ili jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave **isključivi** osnivač/vlasnik.

Ovim Izmjenama Zakona proširuje se značajan broj novih obveznika sastavljanja i predaje Izjave.

Novost je da obveznici sastavljanja i predaje Izjave postaju **sve pravne osobe od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku, koje Vlada utvrđuje odlukom**. U posljednjoj Odluci Vlade (NN, br. 147/21. i 78/23.) utvrđeno je ukupno 36 pravnih osoba od posebnog interesa, od kojih, ovim izmjenama Zakona, obveznici sastavljanja i predaje Izjave o fiskalnoj odgovornosti po prvi puta postaju i tvrtke ACI d.d., Croatia Airlines d.d., Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR), Hrvatska poštanska banka d.d., INA – Industrija nafte d.d. i Jadranski naftovod d.d. (JANAF). Takva društva će svoju Izjavu dostavljati nadležnom ministarstvu.

Obveznici sastavljanja i predaje Izjave također postaju **sva trgovačka društva u kojima RH i/ili jedna ili više jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave imaju pojedinačno ili kumulativno većinsko vlasništvo/suvlasništvo**, a koja su upisana u Registar trgovačkih društava i drugih pravnih osoba obveznika davanja Izjave o fiskalnoj odgovornosti koji vodi Ministarstvo financija².

Obvezi podnošenja Izjave postaju i **trgovačka društva i druge pravne osobe nad kojima obveznici primjene Zakona** o fiskalnoj odgovornosti (upisani u Registar proračunskih i izvanproračunskih korisnika i Registar trgovačkih društava i drugih pravnih osoba obveznika davanja Izjave o fiskalnoj odgovornosti) **imaju pojedinačno ili kumulativno većinsko vlasništvo/suvlasništvo ili su njihovi osnivači**.

To podrazumijeva da društva u većinskom vlasništvu, primjerice, Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, Hrvatske elektroprivrede d.d. ili Zagrebačkog holdinga d.d. također postaju obvezni sastavljati i predati Izjavu o fiskalnoj odgovornosti svom osnivaču odnosno većinskom vlasniku. Primjerice, Zagrebačke ceste, Čistoća i Gradska plinara postaju obveznici sastavljanja Izjave o fiskalnoj odgovornosti koju će predati svom osnivaču - Zagrebačkom

¹ https://mf.in.gov.hr/UserDocImages//dokumenti/hr_i_eu/eu_fondovi//Nacrt%20prora%C4%8Dunskog%20plana%20Republike%20Hrvatske%202023.pdf

² Ministarstvo financija Republike Hrvatske - Izjava o fiskalnoj odgovornosti

holdingu d.d.. Izmjenama Zakona je propisano da takve institucije dostavljaju Izjavu nadležnoj instituciji **do kraja veljače tekuće za prethodnu godinu.**

Uz navedeno, propisano je da **društva koja se nalaze u portfelju Centra za restrukturiranje i prodaju** (dalje u tekstu: CERP), a **koja su u većinskom vlasništvu RH**, svoju Izjavu dostavljaju nadležnom CERP-u, koji kontinuirano prati poslovanje takvih društava. Ta društva su, primjerice, Zrakoplovni tehnički centar, Plinacro, Agroduhan i ne nalaze se u odluci Vlade o pravnim osobama od posebnog interesa za RH. Izmjenama Zakona ostavljena je mogućnost da osim CERP-a i nadležna ministarstva (nadležna za djelatnost kojima se bave takva društva) mogu, u slučaju potrebe, zatražiti Izjavu od navedenih društava.

Treba istaknuti da su osim navedenih obveznika sastavljanja i predaje Izjave, kao obveznici ovoga Zakona, **ali samo u dijelu koji se odnosi na primjenu fiskalnih pravila** navedeni i **izvanproračunski korisnici iz skupine II.**, a koji su prema pravilima europske statističke metodologije ESA 2010 razvrstani u sektor opće države, a nisu uključeni u registar proračunskih i izvanproračunskih korisnika.

Podsjećamo da su, sukladno odredbama Zakona o proračunu, izvanproračunski korisnici ustanove, trgovačka društva i druge pravne osobe koje nisu proračunski korisnici, a koji pojedinačno ili kumulativno ispunjavaju sljedeće uvjete:

- a) da im je isključivi osnivač ili vlasnik Republika Hrvatska i/ili jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, da u njima Republika Hrvatska odnosno jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave ima odlučujući utjecaj na upravljanje i da se u opći proračun uključuju s obzirom na način financiranja.
- b) da su prema pravilima statističke metodologije Europske unije (ESA 2010) razvrstani u sektor opće države.

Pravne osobe koje ispunjavaju oba navedena uvjeta svrstavaju se u prvu skupinu (skupina I.) izvanproračunskih korisnika, a pravne osobe koje ispunjavaju samo uvjet iz točke b) svrstavaju se u drugu skupinu izvanproračunskih korisnika (skupina II.).

Navedena je podjela važna i u kontekstu obveznika sastavljanja i predaje Izjave jer veći dio izvanproračunskih korisnika skupine II. (različite komore, vijeća nacionalnih manjina) nisu obveznici sastavljanja i predaje Izjave. S tim u vezi, samo one institucije upisane u Registar proračunskih i izvanproračunskih korisnika i Registar trgovačkih društava i drugih pravnih osoba obveznika davanja Izjave koje vodi Ministarstvo financija bit će obveznici njezina sastavljanja i predaje. S obzirom na Izmjene Zakona, **Ministarstvo financija će u narednom razdoblju u suradnji s drugim ministarstvima i jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave ažurirati postojeći Registar trgovačkih društava i drugih pravnih osoba obveznika sastavljanja i predaje Izjave.**

Nadalje, Izmjenama Zakona **pojašnjen je pojam formalne i suštinske provjere sadržaja Izjave i drugih akata koji se dostavljaju uz Izjavu.** Tako je definirano da **formalna**

provjera sadržaja obuhvaća provjeru njihove cjelovitosti i dostave u propisanom roku, a **suštinska provjera** obuhvaća provjeru njihovog sadržaja, a koja se očituje u provjeri vjerodostojnosti odgovora na odabranom uzorku pitanja iz Upitnika koji je sastavni dio odgovarajuće uredbe, provjeru provedbe aktivnosti iz dostavljenih izvješća o otklonjenim slabostima i nepravilnostima utvrđenima prethodne godine te provjeru usklađenosti s drugim izvješćima ili informacijama koje se odnose na obveznika Zakona o fiskalnoj odgovornosti.

S tim u vezi **dodatno su razrađene prekršajne odredbe.** Tako je propisano da će se novčanom kaznom od 660,00 do 3.310,00 eura **kazniti za prekršaj čelnik:**

1. ako za prethodnu godinu, za razdoblje u kojem je obnašao dužnost, odnosno obavljao poslove čelnika, ne sastavi Izjavu o fiskalnoj odgovornosti (ovo se prvenstveno odnosi na slučajeve kada čelnik prilikom primopredaje dužnosti nije sastavio i predao Izjavu i pripadajuće priloge novom čelniku za razdoblje u kojem je obnašao dužnost čelnika)
2. ako u propisanom roku (do 28. veljače, odnosno do 31. ožujka tekuće godine) ne dostavi Izjavu i druge akte za prethodnu godinu
3. ako se po provedenim formalnim i suštinskim provjerama sadržaja Izjave i drugih akata utvrdi postojanje nepravilnosti.

Treba istaknuti da na temelju uočenih slabosti u provođenju formalne i suštinske kontrole zaprimljenih Izjava od strane nadležnih ministarstava, **Ministarstvo financija trenutno priprema uputu za nadležna ministarstva i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave u cilju ujednačenog pristupa provođenja formalnih i suštinskih kontrola Izjava institucija iz nadležnosti i kvalitetnijih analiza koje će dovesti do predlaganja mjera za poboljšanje sustava unutarnjih kontrola kod institucija iz nadležnosti.**

Važno je napomenuti da Ministarstvo financija trenutno provodi projekt „*Jačanje sustava fiskalne odgovornosti i sustava unutarnjih kontrola*“ koji se financira iz Europskog socijalnog fonda. U okviru projekta (koji završava 30. studenoga 2023.) **izrađeno je aplikativno rješenje** za sastavljanje i predaju Izjava o fiskalnoj odgovornosti i pripadajućih priloga, za sastavljanje i predaju strateških i godišnjih planova rada unutarnje revizije i fiskalnih učinaka provedenih preporuka unutarnje revizije, kao i za preglednije vođenje registra jedinica za unutarnju reviziju, registra ovlaštenih unutarnjih revizora u javnom sektoru te registra trgovačkih društava i drugih pravnih osoba obveznika sastavljanja i predaje Izjave. Aplikativno rješenje namijenjeno je isključivo **korisnicima proračuna koji su obvezni do 31. ožujka svake godine predati Izjavu o fiskalnoj odgovornosti Ministarstvu financija** (korisnici državnog proračuna razine razdjela organizacijske klasifikacije te županije, gradovi i općine).

Navedeni obveznici će **po prvi puta putem ove aplikacije sastavljati Izjavu za 2023. godinu i predati ju Ministarstvu financija do 31. ožujka 2024.**

S tim u vezi, u okviru projekta tijekom rujna, listopada i studenoga 2023. organizirat će se posebne radionice namijenjene koordinatorima za sastavljanje i predaju Izjave o fiskalnoj odgovornosti te unutarnjim revizorima s državne i lokalne razine u vezi korištenja ove aplikacije. Ministarstvo financija će u narednom razdoblju razmotriti mogućnost pokretanja novog projekta kojim bi se aplikativno rješenje proširilo na sve obveznike sastavljanja i predaje Izjave o fiskalnoj odgovornosti, a do tada način sastavljanja i predaje Izjave nadležnoj instituciji ostaje isti.

Zaključno

Izmjenama Zakona o fiskalnoj odgovornosti dodatno se unapređuje sustav javnih financija. Ulaskom Republike Hrvatske u europodručje bilo je potrebno provesti završno usklađivanje s pravnom stečevinom EU vezano uz zahtjeve za proračunske okvire država članica i zajedničke odredbe za praćenje i procjenu nacрта proračunskih pla-

nova i osiguranju smanjenja prekomjernog deficita država članica u euro području.

Dodatno je uređen zakonodavni okvir za rad Povjerenstva za fiskalnu politiku kao supervizora nad primjenom Zakona, ali i nad provođenjem fiskalne politike države u cijelosti.

Također, značajno se proširuje broj novih obveznika sastavljanja i predaje Izjave o fiskalnoj odgovornosti. Uredbu o sastavljanju i predaji Izjave o fiskalnoj odgovornosti i izvještaja o primjeni fiskalnih pravila (NN, br. 95/19.) s ovim Izmjenama Zakona Vlada RH će uskladiti najkasnije u roku od šest mjeseci od njegovog stupanja na snagu (do 29. siječnja 2024.). S obzirom na to da se donošenje izmjenne postojeće Uredbe očekuje početkom 2024., **obveznici sastavljanja i predaje Izjave o fiskalnoj odgovornosti će i za 2023. godinu sastavljati Izjavu na temelju trenutno važeće Uredbe.**

SVEUČILIŠNA
TISKARA

Trg Republike Hrvatske 14
10000 Zagreb, Hrvatska
T: 385(01) 45 64 430, 45 64 428
F: 385(01) 45 64 427
E: info@sveucilisnatiskara.hr
www.sveucilisnatiskara.hr